

I neslyšící potřebují slyšet Boží slovo

Žijí v tichu a cítí se sami. Příliš o nich neslyšíme a nejsou ani hluční, aby o sobě dali vědět. Přesto žijí vedle nás a jsou i součástí našich farních společenství. V jejich životě nezní hudba ani lidský hlas. Neslyšící však dokáží vnímat Boží slovo, modlit se, posunkovým jazykem zpívat žalmy a prožívat společenství. V Ostravě-Svinově se jednou za měsíc schází skupinka lidí, kterým zcela nebo částečně chybí sluch. V neděli 26. června jsem se za nimi vydal. Chtěl jsem je poznat a prožít s nimi mši svatou, které asi nebudu příliš rozumět.

Ještě před odjezdem prolétnu rady z Desatera komunikace s neslyšícími. „Navažte oční kontakt, při využití tlumočnicka oslovujte přímo neslyšícího, buďte trpěliví, jednejte s úctou a respektem.“

Pomůže propiska a blok

Před kostelem Krista Krále už postává pár lidí. Příjezd auta s neznámými lidmi skupinku trochu zneklidní. Zdravíme, ale jejich posunkům nerozumíme. Jsme jiní. Když přichází někdo od nich, mávají mu na pozdrav, podají ruku, obejmou se. Musím se nějak představit, proto do sešitu píšu hůlkový písmem sdělení: CHCI O TÉTO MŠI SVATÉ PSÁT ČLÁNEK DO ČASOPISU OKNO. S mužem se sluchátkem v uchu lze částečně komunikovat. Znakovým jazykem ostatním vysvětlím, proč jsem tady. Pokyvuji hlavami na souhlas.

Mezitím je rušno u zpovědnice. Slovenský františkán P. Felix Mária Žiška přijímá jednoho penitenta za druhým. Možnost přijmout svátost smíření od kněze, který jejich řeči rozumí, využívají ji téměř všichni. V České republice je jediným duchovním, který se snaží v jazyce neslyšících zpovídat a sloužit mši svatou.

Mše svatá ve znacích

Jsem na její průběh hodně zvědavý. Bude tichá. Jako život každého, kdo okolo nás usedl do kostelních lavic. Kněz z Uherského Hradiště s sebou přivezl i neslyšícího ministranta Bohumila Vojtka ze Starého Města. Ten vychází ze zákristie první a dvakrát cinkne na zvonek u dveří. Jeho zvuk neslyší. Lidé stojí klidně v lavicích a upřenými pohledy sledují kněze. „Pán s vámi,“ přivítá otec Felix více než desítku přítomných a ke svým slovům přidává posunky. Odpovědí na

Společenství neslyšících katolíků se schází jednou za měsíc na faře v Ostravě-Svinově vždy po mši svaté. Přijíždí za nimi z Uherského Hradiště P. Felix Maria Žiška, OFM. Slovenský františkán jako jediný kněz v České republice dokáže sloužit mši svatou, zpovídat i kázat ve znakovém jazyce.

liturgický pozdrav jsou pohyby rukou a snaha o vyslovení slov, které jsou však velmi nesrozumitelné.

Na řadu přichází první čtení. Ministrant Bohumil podstoupí trochu od ambonu, znakovým jazykem a obtížně rozeznatelnými slovy sděluje posluchačům nejprve „souřadnice“ biblického textu. Pak přednese samotný obsah. Následuje žalm. Do presbytáře přichází Pavla Coufalová, která je koordinátorkou místního společenství. Nejprve znakuje responsoriální verš, který po ní posluchači v lavici opakují. Kostelem se rozezní jen šelest rukou a šustot oděvu, který vyvolávají pohyby ženy, která téměř tančí, když gesty povznáší k Bohu slova žalmu. „To je umělecké znakování,“ vysvětluje po mši svaté otec Felix, který do komunity neslyšících přijíždí jednou za měsíc.

Kněz, který nám rozumí

S neslyšícími katolíky se poznal už před dvaceti lety v Bratislavě, kam vstoupil do řehole františkánů. Již tehdy v hlavním slovenském městě fungovaly mše svaté pro neslyšící. „Začal jsem se s nimi učit znakový jazyk. Před 13 lety, kdy jsem byl vysvěcený na kněze, už jsem zůstal knězem pro neslyšící v Bratislavě,“ vypráví otec Felix a dodává, že s komunitami neslyšících se setkával i jednou měsíčně v Trenčíně. „Teď, když jsem na Moravě, tak jsem se zkontaktoval s Ostravou. Ta je pro mě nejbliž z českých komunit

věřících neslyšících. A když je možné jezdit přes hranice, tak každý druhý měsíc ještě dojíždím do Trenčína,“ dodává řeholník. Ostravské společenství má štěstí, protože kromě otce Felixe není v České republice jiný kněz, který by znakoval. V Praze i v České Třebové, kde se neslyšící rovněž pravidelně na bohoslužbách scházejí, musí mluvené slovo kněze překládat do českého znakového jazyka tlumočnick.

Nový rozměr liturgie

Sledovat mši svatou pro neslyšící je pro slyšícího zážitek. Posunky kněze při četbě evangelia, během kázání a eucharistické modlitby vnáší do liturgie nový rozměr. Objevení znakového jazyka a překlad modliteb do gest přináší velké obohacení i samotnému knězi. „Když jsem se naučil posunky, začal jsem se úplně jinak dívat na mši svatou i na teologii. Najednou se abstraktní slovo spojí s něčím konkrétním. Už to není jen teologicky naučené slovo. Při obětování ukazují, že Ježíšova krev teče a Eucharistie je tělem. Nebo když řeknu, ‚bud' milosrdný‘, tak člověk nad tímto abstraktním pojmem tápe. Ale když slovo rozdělím a ve znacích řeknu ‚milé srdce‘, tak to je srozumitelné. Každý ví, co to znamená mít milé srdce,“ vysvětluje otec Felix. Proměnu připodobňuje ke změně pohledu na evangelijní události po návštěvě Svaté země. „Průvodci poutníkům říkají,

že máme čtyři evangelia a Svatá země je páté evangelium. Člověk, který byl ve Svaté zemi, vnímá ty věci najednou úplně jinak. Když čte evangelia, tak může říct, že se to tak stalo. Ve Svaté zemi ale mohu říct, tady se to stalo. V tom třírozměrném životě si to člověk těmi znaky také více uvědomí.“

Ve farnosti se cítím opuštěný

Naopak přítomnost neslyšícího na mši svaté s těmi, kdo mohou mluvit i poslouchat, je pro ty, kdo trpí ztrátou sluchu, spíše utrpením. „Bydlím v Ludgeřovicích a každou neděli chodím na mši do kostela. Jsem tam sám neslyšící. Sedím, pozoruji, co se děje. Cítím, vnímám tělem, ale nerozumím. Mezi slyšícími se cítím být malý, ztracený a propadám se dolů. Ale tady jsem rád. Kněz zná posunky, zná jazyk. Mám uvnitř sebe radost, že je mše svatá v kostele a já jí rozumím,“ popisuje Stanislav Vjačka své pocity. Společenství, které se v Ostravě za dva roky vytvořilo, jej naplňuje. „Každý společenství potřebuje,“ dodává muž.

Bez sluchátka nerozumím

Na mši svatou do Ostravy-Svinova přijeli také manželé Mlejnkovi z Karviné. Se sluchovým hendikepem se doma snaží zapadnout mezi ostatní farníky. Musí si však pomáhat znakováním. „Chodíme v Karviné do kostela mezi slyšící. Dávám pozor při odezírání, ale ne všechno zachytím. Pomáhá mi manžel, který je nedoslýchavý, ale trochu lépe slyší než já. Ukazuje mi znaky, abych lépe porozuměla. Tady jsme neslyšící společně a mám z toho radost,“ říká paní Mlejnková. Její manžel k tomu dodává, že bez naslouchadla by na tom byl stejně jako jeho žena. Ze mše svaté v rodné farnosti by neměl nic. „Šťěstí, že mám sluchadlo. Díky tomu slyším lépe. Bez sluchadla bych v Karviné do kostela nechodil. Ale když jsem tedy, vnímám, co kněz říká, proto tady rád chodím,“ dodává pan Mlejnek.

Na mši svatou pro neslyšící s nimi dorazil i jejich synovec, kterého vychovávají. Sluch mu slouží dobře. V rodině neslyšících se naučil znakovou řeč a může tak komunikovat i s ostatními ze společenství. „Umím však asi 10 % toho, co oni. Pro ně je znakový jazyk primární a češtinu se učí až od první třídy ve škole,“ vysvětluje mladík. Pro pana Bohumila je přítomnost na mši svaté pro neslyšící velmi důležitá. „Když jsem jinde, tak z kázání nerozumím nic. Ale tady, když

P. Felix Maria Žiška, OFM při celebrování mše svaté znakuje neslyšícím texty modliteb.
Foto: Pavel Siuda

je ve znakovém jazyku, tak to vnímám a mohu se na to soustředit.“

Horší je ztratit srdce než sluch

Při mši svaté kněz evangelium přepraví v jednoduchých větách a přitom vše hned znakuje. Následuje kázání plné posunků. Otec Felix sděluje stručné a snadno srozumitelné věty. Hovoří o lidském srdci, které je schopné slyšet Boží hlas. „I my, neslyšící, slyšíme Boží hlas. Horší než ztratit sluch je ztratit srdce. Bůh volá a říká: ‚Otevři své srdce.‘ Žádný oheň na Samařany. Ti lidé potřebují lásku. Láska otevírá srdce. I když jsme slabí, můžeme vždy přijít za Ježíšem.“

Bůh musí ovládat znakovku

Po homilii a vyznání víry následují přímlyvy. Pouze ve znakovém jazyku. Nerozumím ani slovo, přestože se prosící sebevíc snaží posunky doplnit svým hlasem. Na mysl mi přichází citát z listu Římanům. „Tak také Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním.“ Sepjaté prosící ruce neslyšících reagují na přímlyvy tak, jako když malé děti prosí rodiče o nějakou drobnost při nákupech. Bůh je musí slyšet. O tom vů-

bec nepochybuji. Jsem si jistý, že taky ovládá znakovku.

Soustředění skupinky neslyšících při mši svaté by knězi záviděl ne jeden kolega. Nikdo neruší, nemluví ani nešustí listy kancionálu. Všichni upírají svůj pohled před sebe. Sledují posunky kněžských rukou a snaží se mu odezírát slova ze rtů. Při pozdravení pokoje je v kostele najednou rušno. Každý si jde podat ruku s každým. Stisk ruky je pevný, srdečný a s pohledem do očí. Rady z manuálu pro komunikaci s neslyšícími se mi právě teď osvědčují.

Nikdo nespěchá domů

Ještě jednu zvláštnost má tato bohoslužba. Sám otec Felix mě na ni upozornil. „Nikdy nezačínáme přesně. Nikomu to nevádí, nikdo nikam nespěchá. Jsme rádi, že jsme se setkali, že se nám podařilo po čase se zase sejít. Před začátkem mají možnost jít na zpověď a po mši svaté je setkání na svinovské faře, kde nám otec Jan Larisch poskytl zázemí. Opět nikdo nespěchá. Uvaříme si kávu, čaj, posedíme, povíme si nějakou katechezi, kterou si připraví pan Bohumil nebo paní Pavla, která je koordinátorkou ostravské komunity neslyšících,“ dodává k tématu kněz. Tentokrát se katecheze ujal otec Felix. Navazuje na kázání v kostele, připomíná svátky Nejsvětějšího Srdce Panny Marie a vysvětluje význam těchto pojmů.

V září se sejdem na Hřčavě

Součástí setkání je i plánování bohoslužeb na další měsíce. Během letních prázdnin mše svaté pro neslyšící v Ostravě-Svinově nebudou. Pravidelné scházení se každou 4. neděli v měsíci v kostele Krista Krále se obnoví až v listopadu. V září se totiž členové ostravského společenství chystají na setkání neslyšících katolíků na Hřčavu. „V sobotu 24. září budeme mít mši svatou v dřevěném kostelíku sv. Cyrila a Metoděje na Hřčavě. Začínáme v 11.00 hodin. Pozvání jsou také neslyšící z Polska a ze Slovenska. Bude to asi pět až šest lidí z každé země,“ vysvětluje otec Felix. V říjnu bude nedělní mše svatá mimořádně v kostele sv. Mikuláše v Ludgeřovicích. Své spolubratry a sestry ze společenství neslyšících do farnosti pozval pan Stanislav. Poprvé se nebude cítit ve svém kostele sám.

Pavel Siuda

Více o komunitě neslyšících na webu:
www.neslysicikatolici.cz